

İKİNCİ VE ÜÇÜNCÜ KUŞAK KIBRISLI TÜRKLERDE AKTARILAN PSİKOLOJİK TRAVMA, PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK, KAYGI VE OBSESİF KOMPULSİF BOZUKLUĞUN İNCELENMESİ*

Bekir ERBEKİR¹, Cemaliye DİREKTÖR²

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, 1974 Kıbrıs Savaşı'ndan sağ kurtulanların, günümüzdeki genç yetişkinlerin ebeveynleri olduğu gerçeğine dayanarak bu çalışmada savaşla ilgili ikinci ve üçüncü kuşak Kıbrıslı Türklerde aktarılan psikolojik travma, kaygı ve obsesif-kompulsif bozukluğun incelenmesidir. Aktarılan Psikolojik Travma Ölçeği, Beck Anksiyete Ölçeği, DSM-5 Yineleyici Düşünce ve Davranışlar Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu ile toplanan veriler SPSS 27. Aracılığıyla Bağımsız Örneklem t-test ve ANOVA testleri ile analiz edilmiştir. Betimsel araştırma modelinin kullanıldığı bu araştırma 1974 savaşında savaş deneyimi yaşayan bireylerden sonraki ikinci ve üçüncü kuşak bireylerden 195 kadın ve 110 erkek olarak toplam 305 kişi ile yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre katılımcıların aktarılan psikolojik travma ve alt boyutları cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Ayrıca anneleri savaş sürecinde karma köyden göç eden katılımcıların aktarılan psikolojik travma, psikolojik sağlık düzeyleri anneleri diğer bölgelerden göç eden katılımcılara göre farklılaşmaktadır. Ancak, anneleri Türk köyünden göç edenlerin aile işlevselliği ve kaygı düzeyleri diğerlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Ancak katılımcıların psikolojik sağlık düzeyleri ile aktarılan psikolojik travmanın alt boyutu olan duygu-davranış düzenleme ve aile işlevselliği annenin göç değişkeninde anlamlı bir farklılık gösterirken, babanın psikolojik sağlık düzeyleri ise göç değişkeninde farklılaşmamaktadır. Diğer taraftan aktarılan psikolojik travmada katılımcıların annelerinin savaşta sürecinde aktif olarak yer alması farklılık göstermezken, katılımcıların babalarının aktif çatışmada yer alması anlamlı düzeyde bir farklılık göstermektedir. Bu çalışmanın bulguları ele alındığında gelecek çalışmalarda benzer bir örneklem ile aktarılan psikolojik travma ve kaygı değişkenlerine ek olarak biriktiricilik davranışının eklenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Psikolojik Sağlık, Obsesyon, Aktarılan Psikolojik Travma, Kaygı, Göç

*Bu makale Bekir ERBEKİR'in Dr. Öğretim Üyesi Cemaliye DİREKTÖR'ün tez danışmanlığında Lefke Avrupa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Araştırma Enstitüsü'nde tamamladığı yüksek lisans tezinin özetidir.

¹Öğr. Gör., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi ASBÜ-Kuzey Kıbrıs Yerleşkesi,
E-Mail: bekir.erbekir@asbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1838-7771

²Dr., Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, E-Mail: cdirektor@ciu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6055-2224

Alıntılama: Erbekir, B., Direktör, C. (2024). İkinci ve üçüncü kuşak Kıbrıslı Türklerde aktarılan psikolojik travma, psikolojik sağlık, kaygı ve obsesif kompulsif bozukluğun incelenmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 8(15), 51-66.

INVESTIGATION OF TRANSFERED PSYCHOLOGICAL TRAUMA, PSYCHOLOGICAL RESILIENCE, ANXIETY AND OBSESSIVE COMPULSIVE DISORDER IN SECOND AND THIRD-GENERATION TURKISH CYPRIOTS

ABSTRACT

The aim of the research is to examine the psychological trauma, anxiety and obsessive-compulsive disorders related to these struggles in the second and third parts, based on the reality of the parents of the survivors of the 1974 Cyprus War, that is, the parents of today's young parents, generation Turkish Cypriots. Data observed with the Transferred Psychological Trauma Scale, Beck Anxiety Scale, DSM-5 Repetitive Thoughts and Behaviors Scale, Brief Psychological Resilience Scale and Demographic Information Form were analyzed with t-test and ANOVA tests performed independently on SPSS 27. The research model was conducted with a total of 305 people, 195 women and 110 men, from the second and third generation individuals who experienced the war in the 1974 war. Psychological trauma and its sub-dimensions transferred according to the relationships obtained do not differ according to gender. Additionally, the psychological trauma transferred to women whose mothers migrated from the village during the war differs from women whose mothers were psychologically resilient and migrated from other sources of support. However, those whose mothers migrated from a Turkish village differ significantly from others in terms of family recovery and anxiety. However, in the mother's migration variable, while the patient's level of psychological resilience and the sub-dimensions of the psychological trauma, emotional-behavioral change and family dissolution, show a significant difference, the father's degree of psychological resilience does not differ. On the other hand, while there is no difference in the psychological traumas experienced by mothers during the separation process, there is a significant difference in the active participation of separated fathers in the conflict. A similar transfer of this handling of care into the future allows for the inclusion of hoarding performance in addition to the variables of psychological trauma and anxiety conveyed.

Key Words

Resilience, Obsession, Transferred Psychological Trauma, Anxiety, Migration

Giriş

Kıbrıs Cumhuriyeti, 16 Ağustos 1960 tarihinde Kıbrıs Türkleri ve Rumları tarafından kurulmuştur. Ancak iki farklı din ve dile sahip iki toplumun ulusal bir olgu oluşturamadığı ve iki toplum arasında çeşitli sorunların ortaya çıktığı söylenebilir. Bu sorunlar, 21 Aralık 1963'te Lefkoşa'da Rumların başlattığı çatışmalarla şiddetlendi ve çatışmalar tüm adaya yayıldı. Türkiye, 11 yıl süren savaşın ardından 20 Temmuz 1974'te Kıbrıs adasına askerî harekât başlattı. Barış harekâtından sonra Türkler kuzeye, Rumlar güneye göç etti. Kıbrıslı Türkler, 15 Kasım 1983'te Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni (KKTC) ilan ettiler (KKTC Millî Eğitim Bakanlığı, 2014). Ancak 1963-1974 olaylarının Kıbrıs Türkleri için psikolojik olarak travmatik deneyimler olduğu açıktır (Karaoğulları ve Eş, 2021). Travma, sevilen kişinin fiziksel, duygusal ya da psikolojik olarak yaşadığı olumsuz yaşam olayı olarak tanımlanabilir (Dalenberg vd., 2017). Psikolojik travma hem fiziksel hem de psikolojik tehditleri içerisinde barındıran bir kavramdır (Mum, 2011). Psikolojik travma, birçok bilim dalı içerisinde araştırılan, kişisel ya da toplumsal sonuçlara sebep olabilen gerek insanlar tarafından gerekse doğal yollar ile ortaya çıkan, durum olarak değerlendirilir. Diğer yandan ise travmatik olayın ardından bireylerin sosyal yaşamlarındaki işlevsel olma hallerine engel olan ve psikolojik tepkilere sebep olabilen olaylar bütünü olarak nitelendirilmektedir (Öztürk, 2020). Yaşanan travmatik bir olayın ardından bireylerde çok fazla tetikte

olma hissi ile birlikte travmatik olayın her an yeniden gerçekleşeceği duygusu ortaya çıkar. Buna bağlı olarak da bireylerde travmanın ardından yaşanan yoğun duygular ile birlikte bazı tepkiler ortaya çıkmaktadır (Bilgiç, 2011; Aker, 2012 akt: Uslu, 2021). Fakat, travmatik olayı yaşayan kişi dışında, travmatik olay anında birebir bulunmayan ikinci ya da üçüncü kuşaklarda da benzer ya da beklenilenden farklı belirtiler ortaya çıkar. Bu noktada ise travmatik olayı yaşayan kişi dışında, travmatik olay anında birebir bulunmayan ikinci ya da üçüncü kuşaklarda da benzer ya da beklenilenden farklı belirtiler ortaya çıkmasına Aktarılan Psikolojik travma (APT) adı verilir (Uslu, 2021). Aktarılan travma hakkında literatürde - ikincil (sekonder) travma, vekaleten travma, empatik travma ve travmanın kuşaklararası aktarımı- gibi birçok farklı kavramın yer aldığı görülmektedir. “İkincil (sekonder) travma”, “vekaleten travma” ve “empatik travma” ikinci kuşağa aktarılan travmalarda (Rosenheck ve Nathan, 1985), “travmanın kuşaklararası aktarımı” (Baranowsky vd., 1998) ise travmanın üçüncü kuşağı etkilediği durumlarda olduğu bildirilmektedir (Karatay, 2020; Hocaoglu, 2014). İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Almanya'da Nazi Soykırımından sağ kalanların ve sağ kalan bireylerin çocuklarının geliştirdiği psikiyatrik belirtilerin benzer olmasından dolayı büyük felaketler adı altında bulunan soykırımın, travmayı yaşayan bireylerin ardından gelen kuşaklar üzerinde etkili olduğu konusunda fikirbirliğine varılmıştır (Bohleber, 2000). Kuşaklararası aktarım çatısı altında gerçekleştirilen çoğu araştırma da genel olarak ulusların büyük bir bölümüne etki eden zorunlu göç, savaş ve terör benzeri olayların ardından meydana gelen toplumsal travmaların aktarımına odaklanmaktadır (Derin ve Öztürk, 2018; Öztürk, 2018, 2020, Çiydem, Bilgin ve Öztürk, 2023). Literatüre bakıldığında göçmen bireyler üzerinde göç sürecinin, önemli psikolojik etkiler yaratabileceği ve travmatik yaşantılar bağlamında risk oluşturabileceği düşünülen -göç öncesi dönem, göç etme dönemi, kalınacak yer aranması ve yeni bir yere yerleşmek- olarak dört evreden oluştuğu ifade edilmektedir (Foster, 2001; Uluocak, 2009). Volkan (2008), göç etmeye zorlanan Kıbrıslı Türklerin 1974 yılının ardından Kuzey bölgesindeki yeni yaşam alanlarına uyum sağlama süreçlerinin uzun olduğunu ifade etmiştir. Literatürde iç veya dış göç ya da yerinden ayrılmak zorunda bırakılma gibi olumsuz deneyimler yaşayan kişilerin Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) ve kaygıya sahip olduğu pek çok araştırmacı tarafından bildirilmektedir (Baron vd., 2003; Fazel vd., 2005). Öte yandan, yaşanan psikolojik travmanın ardından düşüncelere dair negatif değerlendirmelerin obsesif kompulsif bozukluk görünümünü arttıracak düşüncesi kabul görmekte ve travmatik duruma dair düşüncelerin negatif değerlendirmesine bağlı olarak meydana gelen kaygı ve stresi azaltmak adına da kişilerin kompulsif davranışlar geliştirebileceği ifade edilmektedir (Rachman, 2002). Aynı zamanda bireylerin hayatlarındaki negatif deneyimlere, maruz kaldıkları örseleyici ve stresli yaşam durumlarına ve bunlara gösterdikleri tepki ile baş etme stratejileri değişim gösterebilmektedir. Kimi kişiler, deneyimledikleri travmatik yaşantılara anksiyete gibi tepki gösterirken, kimileri ise negatif psikolojik süreçten erken bir şekilde çıkarak eski yaşam standartlarında yaşamlarını sürdürmektedir (Polizzi vd., 2020). Bu bağlamda da kişilerin söz konusu durumlar gibi problemlere dayanma yetileri psikolojik sağlık olarak ifade edilmektedir (Doğan, 2015). Çalışmanın amacı, Kıbrıs Savaşı'nın üzerinden 50 yıl geçtiğini göz önünde bulundurarak, hayatta kalanların

günümüzdeki genç yetişkinlerin ebeveynleri olduğu gerçeğine dayanmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada ikinci ve üçüncü kuşak Kıbrıslı Türklerde 1963-1974 savaşıyla ilgili olarak aktarılan psikolojik travma, kaygı ve OKB'nin incelenmesidir. Literatürde böyle bir çalışmanın olmaması, KKTC örneğinde yapılan çalışmaların çoğunda nitel araştırma modeli kullanılması ve 1963-74 olaylarının çoğunlukla kaygı ve kimlik kavramları ile ilişkilendirilmesi nedeniyle bu araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Buna bağlı olarak bu çalışmada sınanacak araştırma soruları şunlardır;

H1: Katılımcıların psikolojik sağlık, aktarılan psikolojik travma, kaygı ve OKB düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre oluşan gruplar arasında farklılaşır mı? H2: Katılımcıların psikolojik sağlık, aktarılan psikolojik travma, kaygı ve OKB düzeyleri, anne ve babalarının göç etme değişkenine göre oluşan gruplar arasında farklılaşır mı? H3: Katılımcıların psikolojik sağlık, aktarılan psikolojik travma, kaygı ve OKB düzeyleri, annelerinin ve babalarının göç ettiği bölge değişkenine göre oluşan gruplar arasında farklılaşır mı? H4: Katılımcıların psikolojik sağlık, aktarılan psikolojik travma, kaygı ve okb düzeyleri, annelerinin ve babalarının aktif çatışmada yer alma değişkenine göre oluşan gruplar arasında farklılaşır mı?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinde bir konu üzerindeki herhangi bir konuyu belirlemek için betimsel araştırma yöntemi kullanılmaktadır (Üngüren ve Ercan, 2015).

Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmanın örnekleme 1963-1974 savaşını yaşamış bireylerin ardından gelen ikinci ve üçüncü kuşak Kıbrıslı Türkler'den oluşmaktadır. Bu çalışmada 322 kişiye ulaşılsa da 17 kişi ebeveynlerinin 1963-1974'te Kıbrıs'ta bulunmamasına bağlı olarak aktif çatışma ve/veya göç yaşamamasından dolayı bu kişiler çalışmadan dışlanmış ve analizler 305 kişiyle sürdürülmüştür. Buna bağlı olarak araştırma yalnızca ebeveynleri 1960-1974 yılları arasında Kıbrıs'ta bulunan ve aktif çatışmada yer alan ve/veya göç ve esir tutulma gibi deneyimler yaşayan katılımcılar ile sürdürülmüştür. Araştırmaya katılan bireylerin ebeveynleri 1963-1974 yılları arasında Kıbrıs'ta bulunmaması ve söz konusu yıllar içerisinde savaşa maruz kalmaması dışlama kriteri olarak belirlenmiştir. Yalnızca bu şartları sağlayan bireyler çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın örnekleme uygun olarak kartopu örnekleme bağlamında gönüllülük esasına dayalı çalışılmıştır. Araştırmanın konusuyla bağlantılı bir bireyin belirlenerek çalışmayı diğerine ulaştırması kartopu örnekleme yöntemidir (Biernacki ve Waldorf, 1981). Araştırma katılımcılara Google Forms aracılığıyla sosyal medya üzerinden ulaşılmıştır. Araştırmada 322 kişiye erişilmiş olsa da 17 kişi dahil etme kriterlerini karşılanmadığı için çalışmadan dışlanmış ve katılımcılar 195 kadın ve 110 erkek olarak 305 kişi olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Aktarılan Psikolojik Travma Ölçeği: Uslu (2021) tarafından geliştirilmiştir. Aile işlevselliği, duygu ve davranış düzenleme ve geçmiş aile travmaları olarak 3 alt

boyutlu 19 maddelik bir ölçektir. Ölçek maddeleri 1- kesinlikle katılmıyorum, 5- tamamen katılıyorum olarak 5'li likert tipindedir. Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.849dur. Ölçeğin 18 yaş ve üzeri tüm yaş gruplarında uygulanmaya uygun olduğu bildirilmektedir (Uslu, 2021).

Beck Anksiyete Ölçeği: Beck ve arkadaşları (1961) tarafından geliştirilmiş olup Türkiye bağlamında geçerlilik ve güvenilirlik çalışması da Ulusoy ve arkadaşları (1996) tarafından gerçekleştirilmiştir. 21 maddeden oluşan bu ölçek kişilerin yaşamakta olduğu anksiyete semptomlarının sıklığını ölçmektedir. Likert tipi olan bu ölçekte sorular 0-3 arası puanlanmaktadır. Kendini değerlendirme ölçeği olan bu ölçekte alınan puan ne kadar yüksek ise bireyin yaşadığı anksiyetenin yüksekliği de o kadar yüksek demektir. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı 0.87'dir.

DSM-5 Yineleyici Düşünce ve Davranış Ölçeği: DSM-5 'Level 2-Repetitive Thoughts and Behavior-Adult' Ölçeği Florida Obsesif Kompulsif Şiddet Ölçeğinden bölüm B den beş madde Aşçıbaşı, Öztekin ve Aydemir (2017) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 18 yaş ve üzeri bireylerin yineleyici düşünce ve davranışları ölçmektedir. Cronbach alfa katsayısı 0.910 olan bu ölçekte her bir madde 5li likert tipi ölçümler ile (0-4) arasında puanlanmaktadır (Aşçıbaşı, Özdemir ve Aydemir, 2017).

Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği: Kişilerin psikolojik sağlıklarını belirlemek adına Smith ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilmiş, Doğan (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek 1- 'Hiç katılmıyorum', 5- 'Tamamen katılıyorum' olacak şekilde puanlanmaktadır. Ölçekten yüksek puan alındığında, psikolojik sağlığında yüksek olduğunu gösterir. Cronbach Alfa güvenirligi 0.83'tür.

Veri Analizi

Araştırma verilerinin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek adına normallik analizi yapılmıştır. Literatürde sosyal bilimlerde çarpıklık ve basıklık değerlerinin normallik için incelenebileceği belirtildiğinden bu çalışma analizlerinde öncelikle çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Normal dağılım için çarpıklık ve basıklık katsayılarıyla ilgili literatürde belirli kesme noktalarına sunulmuştur. Normallik için çarpıklık ve basıklık katsayılarının -2 ile +2 aralığında olması gerektiği ifade edilmektedir (George ve Mallery, 2010). Çarpıklık ve basıklık değerlerinin verilerin normal dağıldığı kabul edildiğinden çalışmanın analizlerde SPSS 27.0 paket programı ile bağımsız örneklem t-test ve ANOVA parametrik testler kullanılmıştır.

Etik Sorumluluk

Araştırma, araştırmacının psikoloji yüksek lisans tezi bağlamında yapılmış olup Lefke Avrupa Üniversitesi Etik Kurul Onayı (BAYEK015.05) ile yürütülmüştür. Katılımcılara bilgilendirilmiş onam formu verilip katılıma gönüllü olup olmadıkları da sorulmuştur.

Bulgular

Araştırmanın katılımcıları 195 (%63.9) kadın ve 110 (%36,1) erkek olarak 305 kişiden oluşmaktadır. Araştırmadaki katılımcılarının en yüksek yaş aralığı 91 kişi

ile (%29.1) oranıyla 27-35 yaş olurken en düşük yaş aralığı 2 kişi (%2.3) oranıyla 52 yaş ve üzeri olmaktadır. Katılımcıların 84 kişinin annelerinin (%27.5) 1963-1974 yıllarında aktif çatışmada yer aldığı 221 kişinin annesinin (%72.5) aktif çatışmada yer almadığı görülmektedir. Katılımcıların 148 kişinin annelerinin (%48.9) 1963-1974 yılları arasında göç etmek zorunda kaldığı, 156 kişinin ise (%27.5) annesinin göç etmediği görülmektedir. Ayrıca, anneleri göç eden katılımcıların 60 kişinin (%19.7) karma köyden, 82 kişinin (%26.9) Türk köyünden, 12 kişinin İngiliz üslerinden (3.9) göç ettiği görülürken katılımcıların annelerinin büyük bir kısmının ise 151 kişi ile (%49.5) göç etmediği görülmektedir. Diğer yandan katılımcıların babalarının 179 kişi ile (%58.7) göç etmediği 126 kişinin ise (%41.3) babasının göç ettiği görülmektedir. Babaların en çok 131 kişi ile (%43) göç etmediği, göç eden 102 kişinin ise (%33.4) en fazla Türk köyünden göç ettiği görülürken, en düşük oranda ise 12 kişi ile (%3.9) İngiliz üslerinden göç ettiği görülmektedir. Son olarak ise babalarının çok yüksek oranda olmak üzere 231 kişinin (%75.7) esir olarak tutulmadığı, 74 kişinin ise babasının (%24.3) oranında 1963-1974 yıllarında esir olarak tutulduğu görülmektedir.

Tablo-1. Katılımcıların cinsiyet değişkeni ile aktarılan psikolojik travma, kaygı, OKB ve psikolojik sağlık düzeyleri arasındaki farklılığa ilişkin Bağımsız Örneklem t-testi sonuçları

Değişkenler	Grup	N	$\bar{x}$	SS	t	p
Aktarılan Psikolojik Travma	Kadın	195	74.47	14.65	.264	0.039*
	Erkek	110	73.99	16.66		
Duygu ve Davranış Düzenleme alt boyutu	Kadın	195	37.91	8.39	.962	0.313
	Erkek	110	38.91	9.38		
Aile İşlevselliği alt boyutu	Kadın	195	12.89	2.40	1.725	0.853
	Erkek	110	12.40	2.37		
Geçmiş Aile Travmaları alt boyutu	Kadın	195	20.63	4.22	1.478	0.286
	Erkek	110	19.86	4.57		
Kaygı	Kadın	195	36.46	14.11	.107	0.419
	Erkek	110	36.29	13.26		
OKB	Kadın	195	12.82	5.31	.251	0.194
	Erkek	110	12.99	5.88		
Psikolojik Sağlık	Kadın	195	18.53	1.72	.998	0.459
	Erkek	110	18.75	1.95		

*p<0.05; **p<0.01; ***p<0.001

Tablo-1'de yapılan Bağımsız Örneklem t-testine göre aktarılan psikolojik travma ($t=.264$ $p<0.05$) cinsiyetler arasında anlamlı olarak farklılaştığı gözlemlenmiştir. Buna göre kadın katılımcıların ($\bar{x} \pm SS$) erkek katılımcılara göre ($\bar{x} \pm SS$) daha yüksek düzeyde aktarılan psikolojik travma puanı aldıkları görülmektedir. Aktarılan psikolojik travmada kadınlar, erkeklere göre anlamlı düzeyde farklılaşma göstermektedir.

Tablo-2. Katılımcıların ebeveynlerinin çatışma değişkeni ile aktarılan psikolojik travma, kaygı, OKB ve psikolojik sağlamlık düzeylerindeki farklılığa ilişkin Bağımsız Örneklem t-testi sonuçları

Değişkenler (Anne)	Grup	N	$\bar{x}$	SS	t	p
Aktarılan Psikolojik Travma	Evet	84	74.47	17.21	.122	0.910
	Hayır	221	74.23	14.67		
Duygu ve Davranış Düzenleme alt boyutu	Evet	84	37.78	10.00	.601	0.582
	Hayır	221	38.46	8.26		
Aile İşlevselliği alt boyutu	Evet	84	12.59	2.39	.535	0.593
	Hayır	221	12.76	2.40		
Geçmiş Aile Travmaları alt boyutu	Evet	84	20.52	4.58	.418	0.676
	Hayır	221	20.28	4.28		
Kaygı	Evet	84	37.55	14.82	.902	0.368
	Hayır	221	35.96	13.39		
OKB	Evet	84	12.46	6.42	.821	0.459
	Hayır	221	13.04	5.14		
Psikolojik Sağlamlık	Evet	84	18.40	2.22	1.256	0.210
	Hayır	221	18.69	1.633		

Değişkenler (Baba)	Grup	N	$\bar{x}$	SS	t	p
Aktarılan Psikolojik Travma	Evet	126	77.59	15.40	3.183	0.002**
	Hayır	179	71.98	14.98		
Duygu ve Davranış Düzenleme alt boyutu	Evet	126	39.43	8.95	1.950	0.054
	Hayır	179	37.45	8.56		
Aile İşlevselliği alt boyutu	Evet	126	13.37	2.47	4.122	0.001**
	Hayır	179	12.25	2.23		
Geçmiş Aile Travmaları alt boyutu	Evet	126	21.88	4.19	5.358	0.001**
	Hayır	179	19.27	4.16		
Kaygı	Evet	126	36.64	14.50	.254	0.800
	Hayır	179	36.23	13.30		
OKB	Evet	126	13.42	5.51	1.424	0.156
	Hayır	179	12.50	5.50		
Psikolojik Sağlamlık	Evet	126	18.94	1.86	2.674	0.009**
	Hayır	179	18.38	1.75		

* $p<0.05$; ** $p<0.01$; *** $p<0.001$

Tablo-2'de yapılan Bağımsız Örneklem t-testi sonucunda, babanın aktif çatışmada yer alma değişkeninde oluşan gruplarda aktarılan psikolojik travma ($t=0.002$; $p<0.05$), geçmiş aile travmaları ($t=0.001$; $p<0.05$) ve aile işlevselliği ($p=0.001$; $p<0.05$) bağlamında anlamlı bir farklılaşsa da duygu ve davranış düzenlemede ($t=1.950$; $p<0.05$) babanın aktif çatışmada yer almasında oluşan gruplar farklılaşmamaktadır. Kaygı ($t=1.424$; $p<0.05$) ve OKB ($t=1.424$; $p<0.05$) de babanın aktif çatışmada yer alması değişkeni açısından oluşan gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma görülmezken psikolojik sağlamlık ($t=2.674$; $p<0.05$) da babanın aktif çatışmada yer alması değişkeni açısından oluşan gruplar anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

Tablo-3. Katılımcıların ebeveynlerinin göç etmesi ile aktarılan psikolojik travma, kaygı, OKB ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki farklılığa ilişkin Bağımsız Örneklem t-testi sonuçları

Değişkenler (Anne)	Grup	N	$\bar{x}$	SS	t	p
Aktarılan Psikolojik Travma	Evet	149	78.47	13,99	3.183	0.001**
	Hayır	156	70.31	15,64		
Duygu ve Davranış Düzenleme alt boyutu	Evet	149	39.70	8,50	1.950	0.005**
	Hayır	156	36.91	8,81		
Aile İşlevselliği alt boyutu	Evet	149	13.38	2,36	4.122	0.001**
	Hayır	156	12.07	2,25		
Geçmiş Aile Travmaları alt boyutu	Evet	149	22.24	3,24	5.358	0.001**
	Hayır	156	18.55	4,53		
Kaygı	Evet	149	36.01	14,05	.254	0.630
	Hayır	156	36.77	13,58		
OKB	Evet	149	13.02	5,57	1.424	0.681
	Hayır	156	12.75	5,48		
Psikolojik Sağlamlık	Evet	149	18.75	1,71	2.674	0.001**
	Hayır	156	18.48	1,92		

Değişkenler (Baba)	Grup	N	$\bar{x}$	SS	t	p
Aktarılan Psikolojik Travma	Evet	172	77.25	14,88	3.893	0.001
	Hayır	133	70.48	15,24		
Duygu ve Davranış Düzenleme alt boyutu	Evet	172	39.66	8,49	3.205	0.002**
	Hayır	133	36.47	8,81		
Aile İşlevselliği alt boyutu	Evet	172	13.02	2,52	2.625	0.009**
	Hayır	133	12.30	2,17		
Geçmiş Aile Travmaları alt boyutu	Evet	172	21.54	3,86	5.704	0.001**
	Hayır	133	18.81	4,50		
Kaygı	Evet	172	36.01	13,63	.563	0.574
	Hayır	133	36.90	14,03		
OKB	Evet	172	13.29	5,40	1.483	0.139
	Hayır	133	12.35	5,64		
Psikolojik Sağlamlık	Evet	172	18.83	1,80	2.370	0.081
	Hayır	133	18.33	1,79		

* $p<0.05$; ** $p<0.01$; *** $p<0.001$

Tablo-3'teki Bağımsız Örneklem t-testinde, katılımcıların aktarılan psikolojik travma ($t=.001$; $p<0.05$), ve alt boyutları ile Psikolojik Sağlık ($t=.001$; $p<0.05$) bağlamında annenin göç etme değişkenindeki gruplarda anlamlı farklılaşma vardır. Anneleri göç eden katılımcıların göç etmeyenlere göre aktarılan psikolojik travma ve alt boyutları ile psikolojik sağlık düzeyleri farklılaşma vardır. Katılımcıların Aktarılan Psikolojik Travma ($t=.001$; $p<0.05$), ve Duygu ve Davranış Düzenleme ($t=.002$; $p<0.05$), Geçmiş Aile Travmaları ($t=.001$; $p<0.05$) ve Aile İşlevselliğinde ($t=.009$; $p<0.05$) babanın göç etme değişkenindeki gruplarda anlamlı farklılaşma vardır.

Tablo-4. Katılımcıların annelerinin göç ettiği bölge ile Aktarılan Psikolojik Travma, Kaygı, OKB ve Psikolojik Sağlık düzeyleri arasındaki farklılığa ilişkin ANOVA Testi sonuçları

Değişkenler	Grup	N	$\bar{x}$	SS	F	p	Gruplar
Aktarılan Psikolojik Travma	Karma Köyden	60	805.667	1.553.494	2,00555	0.001**	Karma ve İngiliz üsleri ile göç etmedi
	Türk Köyünden	82	766.829	1.160.979	1,28209		
	İngiliz Üsleri	12	805.000	1.948.659	5,62529		
	Göç Etmedi	151	700.265	1.562.304	1,27138		
Duygu ve Davranış Düzenleme alt boyutu	Karma Köyden	60	743.016	1.538.821	1,16424	0.001**	Karma köy ile İngiliz üsleri
	Türk Köyünden	82	418.333	901.819	0,79471		
	İngiliz Üsleri	12	379.634	719.644	3,32907		
	Göç Etmedi	151	415.833	1.153.223	0,71733		
Aile İşlevselliği alt boyutu	Karma Köyden	60	367.682	881.472	0,34527	0.001**	Türk köyü ile İngiliz üsleri
	Türk Köyünden	82	382.754	876.462	0,21831		
	İngiliz Üsleri	12	130.000	267.442	0,8165		
	Göç Etmedi	151	137.195	197.687	0,184		
Geçmiş Aile Travmaları alt boyutu	Karma Köyden	60	130.000	282.843	0,42544	0.001**	Göç etmedi ile Türk köyü
	Türk Köyünden	82	120.331	226.102	0,33554		
	İngiliz Üsleri	12	127.148	240.078	1,26631		
	Göç Etmedi	151	225.667	329.543	0,37005		
Kaygı	Karma Köyden	60	219.512	303.845	1,61166	0.001**	Türk köyü ile İngiliz üsleri
	Türk Köyünden	82	221.667	438.662	1,24851		
	İngiliz Üsleri	12	184.636	454.720	5,79882		
	Göç Etmedi	151	203.541	436.183	1,11462		
OKB	Karma Köyden	60	419.833	1.248.388	0,71701	0.001**	İngiliz üsleri ile Türk köyü
	Türk Köyünden	82	306.951	1.130.573	0,55174		
	İngiliz Üsleri	12	463.333	2.008.769	1,61589		
	Göç Etmedi	151	364.967	1.369.665	0,44848		
Psikolojik Sağlık	Karma Köyden	60	364.033	1.379.495	0,1888	0.011*	Karma köy ile İngiliz üsleri
	Türk Köyünden	82	149.667	555.395	0,20566		
	İngiliz Üsleri	12	114.146	499.617	0,193		
	Göç Etmedi	151	153.333	559.762	0,15634		

* $p<0.05$; ** $p<0.01$; *** $p<0.001$

Tablo-4'te yapılan ANOVA testi sonucunda aktarılan psikolojik travmanın $F(2.00555, 62529, 1.27138)=.001$; $p<0.01$ ve tüm alt boyutlarının katılımcıların annelerinin nereden göç ettiğine dair oluşan gruplar arasında anlamlı bir şekilde

farklılaşmaktadır. Kaygı $F(1.24851, 5.79882)=.001$ $p<0.01$, OKB $F(71701 .55174)=.001$ $p<0.01$ ve Psikolojik Sağlamlığın $F(.18880.19300)=.011$ $p<0.01$) annelerinin nereden göç ettiğine dair oluşan gruplar arasında anlamlı olarak farklılaşmaktadır. OKB düzeylerinde ise annelerinin İngiliz üslerinden göç etmesi diğerlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Tablo-5.Katılımcıların babalarının göç ettiği bölge ile aktarılan psikolojik travma, kaygı, OKB ve psikolojik sağlık düzeyleri arasındaki farklılığa ilişkin ANOVA Testi sonuçları

Değişkenler	Grup	N	$\bar{x}$	SS	F	p	Gruplar
Aktarılan Psikolojik Travma	Karma Köyden	60	796.833	1.677.416	2,16554	0.001**	Karma köy ile Göç etmedi
	Türk Köyünden	102	762.353	1.279.556	1,26695		
	İngiliz Üsleri	12	756.667	2.041.093	5,89213		
	Göç Etmedi	131	702.061	1.517.271	1,32565		
Duygu ve Davranış Düzenleme alt boyutu	Karma Köyden	60	743.016	1.538.821	1,24225	0.003**	Karma köy ile Türk köyü
	Türk Köyünden	102	410.500	962.240	0,71285		
	İngiliz Üsleri	12	390.098	719.942	3,48037		
	Göç Etmedi	131	395.833	1.205.637	0,76683		
Aile İşlevselliği alt boyutu	Karma Köyden	60	363.130	877.679	0,32285	0.022*	Karma köy ile İngiliz üsleri ve göç etmedi
	Türk Köyünden	102	382.754	876.462	0,24928		
	İngiliz Üsleri	12	130.167	250.079	0,77971		
	Göç Etmedi	131	131.667	251.759	0,18889		
Geçmiş Aile Travmaları alt boyutu	Karma Köyden	60	122.500	270.101	0,51227	0.001**	Karma köy ve göç etmedi
	Türk Köyünden	102	122.672	216.199	0,35378		
	İngiliz Üsleri	12	127.148	240.078	1,54948		
	Göç Etmedi	131	219.833	396.806	0,39047		
Kaygı	Karma Köyden	60	215.294	357.302	1,61707	0.008**	Karma köy ile İngiliz üsleri
	Türk Köyünden	102	200.833	536.755	1,36796		
	İngiliz Üsleri	12	187.176	446.917	2,93059		
	Göç Etmedi	131	203.541	436.183	1,23479		
OKB	Karma Köyden	60	405.500	1.252.580	1,61707	0.058	Karma köy ile Türk köyü
	Türk Köyünden	102	330.882	1.381.569	1,36796		
	İngiliz Üsleri	12	378.333	1.015.188	2,93059		
	Göç Etmedi	131	369.542	1.413.281	1,23479		
Psikolojik Sağlık	Karma Köyden	60	364.033	1.379.495	0,22128	0.001**	Karma köy ile Türk köyü
	Türk Köyünden	102	143.667	612.847	0,17132		
	İngiliz Üsleri	12	123.824	454.688	0,5522		
	Göç Etmedi	131	147.500	731.282	0,1577		

* $p<0.05$; ** $p<0.01$; *** $p<0.001$

Tablo-5'te yapılan ANOVA testi sonucunda Aktarılan Psikolojik Travma $F(2.16554, 1,32565)=.001$ $p<0.01$, Duygu ve Davranış Düzenleme (DDD) $F(1.24225 .71285)=.003$ $p<0.05$, aile işlevselliği $F(.32285 .77971 .18889)=.022$ $p<0.05$ ve geçmiş aile travmalarının $F(.35378 .39047)=.001$ $p<0.01$ babalarının nereden göç ettiğine dair oluşan gruplar arasında anlamlı bir şekilde farklılaşır. APT ve geçmiş aile travmalarında karma ve Türk köyünden göç edenler göç etmeyenlere göre yüksek düzeyde iken, aile işlevselliği Türk köyünden göç edenlerde göç

etmeyenlere göre daha yüksektir. Duygu ve Davranış Düzenleme ise karma köyden göç edenlerin göç etmeyenlere göre daha yüksektir. Kaygıda $F(1.61707, 2.93059) = .008$; $p < 0.05$ ve Psikolojik Sağlamlığın (PS) $F(.22128, .17132) = .001$; $p < 0.01$ ANOVA testi sonucunda babalarının nereden göç ettiğine dair oluşan gruplar arasında anlamlı farklılaşmaktadır. Psikolojik sağlamlık düzeylerinde karma köyden göç edenler, İngiliz üslerinden göç edenlere göre daha yüksektir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre aktarılan psikolojik travma ve alt boyutları cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Benzer bir çalışmada cinsiyet değişkeninin aktarılan psikolojik travma ve alt boyutlarında farklılaşmadığı bildirmektedir (Uslu, 2022). Bu araştırma sonucunda katılımcıların anne ve babalarının aktif çatışma yer alması ve göç etmek zorunda kalması ve 1963-1974 yılları arasında Türk köyünden göç etmiş olması faktörü, aktarılan psikolojik travma ve alt boyutları ile psikolojik sağlamlıkta anlamlı farklılıklar göstermektedir. Göç değişkeninin farklılaşmasının nedeninin göç gibi travmatik deneyimin bireyin yaşamının anlamını ve bireyin hissettiği aidiyet duygusunun zedelemesi olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda Volkan (2008)'in ifade ettiği üzere Kıbrıslı Türkler ve Rumların arasında tehlikeli bir durumun oluştuğu her bölgede beton duvarlar örüldüğü ve bireylerin bu duvarlara duygu yatırımı yaptığından dolayı yıkılması mümkün olmayan psikolojik duvarların temsili haline geldiği söylenebilir. Bunu takiben anne-babanın 1963-1974'te aktif çatışmada yer alması olgusu, Kıbrıs'ta savaş bölgelerindeki beton duvarlar inşa etme olgusu ile bağdaştırıldığında bu travmatik bir niteliğe sahip olan psikolojik duvarların gelecek kuşaklara aktarılması, aktarılan psikolojik travma ve alt boyutlarının anlamlılığı ile paraleldir.

Bu çalışmada katılımcıların anne ve babalarının göç etmiş olması aktarılan psikolojik travma ve alt boyutlarında anlamlı farklılaşmasının sebebinin göçmen olan bireylerin buldukları sosyal ağın zedelenmesine ve köklerinden kopması travmatik etkenler olabilmektedir (Kira, 2001). Ancak, aktarılan psikolojik travma alt boyutu olan aile işlevselliği ve duygu ve davranış düzenleme ile psikolojik sağlamlık düzeylerinin annenin göç etme değişkeni bağlamında anlamlı farklılaşma gösterirken babanın göç etme değişkeninde farklılaşmaması önemlidir. Çünkü, bu araştırma bulgularını destekler nitelikte olan bulgulara göre, Kıbrıs kültüründe ailede anne figürünün birden fazla olması bir takım psikolojik özelliklerin görülmesinde etkin rol oynadığı ifade edilmektedir. Ayrıca, Kıbrıs'ta çocuk yetiştirme konusunda söz hakkı sadece anneye özel bir durum olmamakla birlikte ailedeki anne, büyükanneler veya teyzeler, çocuk yetişkin olana dek anne rolünü üstlenebilmektedir. Böylece, tek bir anne figürüne sahip olmayan çocuk engellemelere tahammül edebilme konusunda çok şey öğrenemeyerek dış dünyadaki normal engellemelere abartılı tepki gösterebilmektedir (Volkan, 2008). Diğer taraftan literatürde yapılan bir çalışmada, aile işleyişinde nesiller arası geçiş noktasında birinci ve üçüncü kuşaklar arasında kuşaklararası bulaşmanın gerçekleştiğini, bunun da üçüncü kuşağın birinci kuşağın bakımında ikinci kuşağa göre daha fazla rol almasına bağlı olabileceğini araştırmacılar tarafından dile getirilmektedir (Çiydem, Bilgin ve Öztürk, 2023). Bunun yanında, dünyadaki bütün toplumlarda şiddet odaklı ve empatiden uzak çocuk yetiştirme tarzı ile

yetiştirilmekte olan kuşakların travmatik durumlar ile baş edemediği dissoanaliz kuramı içerisinde ifade edilmektedir (Derin, 2023; Öztürk, 2022). Ayrıca, hem toplumsal kökenli savaşlar gibi durumların sonrasında meydana çıkabilen dissosiyatif yaşantıların olduğu göçmen bireylerde aşırı derecede bir uyum arayışının varlığı söz konusudur (Çiydem vd., 2023: 730; Öztürk, 2023c: 27).

Araştırmada katılımcıların annelerinin göç etmiş ve aktif çatışmada yer almış olması olması değişkenin ile aile işlevselliği alt boyutunda anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Dalgaard ve Montgomery (2017)'nin gerçekleştirdiği bir çalışmada, ikinci kuşağın psikolojik belirtilerinin azalmasının aile işlevselliğinin artması ile korelasyon içerisinde olduğunu bildirirken, ailenin çocuk yetiştirme stillerinin, anne-babanın travmatik yaşantıları tarafından etkilenebileceğini de ifade etmektedir. Literatürde ailenin stres unsurlarının fazla olmaması, güç durumlarla baş edebilmenin yanında uyum gibi faktörler aile işlevselliğinin içerisinde yer almaktadır. Buna bağlı olarak, Kıbrıslı Türklerin hem azınlık bir toplum olarak değerlendirilmesi hem de zorunlu göç yaşamasına ek olarak yeni yaşam alanlarına uyum gibi durumların travmatik deneyimler olması nedeniyle araştırma katılımcılarının stresli yaşam koşullarında yaşamlarını sürdürdükleri ihtimalinin yüksek olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca, bu araştırma sonuçlarına göre, anneleri aktif çatışma da yer alan katılımcıların aile işlevselliği düzeyi babaların çatışma yaşamasına göre daha düşüktür. Literatürde travmayı deneyimlemiş olan ailelerin duygularını yeniden düzenleme konusunda güçlük çektiği ve dolayısıyla da çocuklarıyla sağlıklı bir şekilde bağlanma gerçekleştiremediği ifade edilmektedir (Salberg, 2015). Aynı zamanda alan yazında yer alan savaş çocukları kavramı ele alındığında bu çocukların yaşamlarının gelecek dönemlerinde dalgalanmaya maruz kaldıkları bildirilmektedir. Buna bağlı olarak toplumsal açıdan annelerle çocuk arasında duygusal çatışmalar meydana gelebilmektedir (Mochmann, 2008). Bu durumda Kıbrıs kültüründeki çocuk yetiştirme tarzlarına bakıldığında, çocuğa bakım vermenin anne ve diğer kadın akrabaların sorumluluğunda olması ve bu kadınların 1963-1974 döneminde aktif çatışma içerisinde yer alması ve buna bağlı olarak duygu ve davranış düzenlemede sıkıntı yaşayarak çocukları ile sağlıklı bir ilişki kuramaması annenin aktif çatışmada yer alan bireylerin aile işlevselliği düzeylerinin düşük olması sonucunu açıklar niteliktedir. Katılımcıların hem anne hem de babanın Türk köyünden göç etmiş olması değişkeni diğerlerine göre geçmiş aile travmaları için büyük oranda farklılaşmaktadır. Volkan (2008), 1963-1974 olayların ardından Kıbrıslı Türkler yaşamlarını "kendi halklarının semtlerinde" yerlerinden edilmiş ve sevdiklerini ve mülklerini yitirmiş şekilde bir hapishanedeymiş gibi yaşadıklarını ifade eder ve bu yıllarda Kıbrıslı Türklerin aslında her an tehlike geleceği gibi baskı altında olarak normal yaşamlarını sürdürmeye çalıştıklarını ifade eder. Aynı zamanda, Kıbrıslı Türklerin ablukalar içerisinde yaşadığını ve bu durumun kalabalık aile sisteminin oluşmasına zemin oluştururken, o dönemde Kıbrıs Türklerinin askerlik görevlerinin zorunlu olmasının abluka dışındaki Rumların tehlikeli olduğuna dair inanca vurgu yaptığını eklemektedir. Bu noktada da annelerinin Türk köyünden göç eden Kıbrıslı Türklerin süreç içerisinde sevdiklerini yitirmesine bağlı olarak hayatta kalmalarına dair hissedebilecekleri suçluluk duygusunun travmatik olduğu açıktır. Ayrıca bu

durumun kalabalık aile sistemini oluşturması da aile işlevselliği alt boyutunun annenin Türk köyünden göç etmesi bağlamında anlamlı düzeyde farklılaşmasını açıklar niteliktedir. Buna ek olarak, bu çalışmada annenin Türk köyünden göç etmesinin kaygı düzeyleri ile anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Bunun nedeninin Türk köyünde yaşayan bireylerin yaşadıkları bölgeyi güvenli bölge olarak kabul etmelerine rağmen her an dışarıdan bir tehlike veya saldırının gelebileceğine dair beklentinin olduğu düşünülmektedir. Bunun destekler bir şekilde Volkan (2008), Kıbrıs Türklerin bu süreçte çocuklarına sıkıntı ile başlamasına rağmen kahramanın yaralanması veya öldürülmesi ile sonlanan masallar anlattıklarını ifade etmektedir. Aktarılan psikolojik travma düzeylerinin ise babalarının İngiliz Üslerinden göç eden katılımcılarda yüksek olarak farklılaştığı görülmektedir. Literatürde güney bölgesinden kuzeye göç sürecinde çatışmaların alevlenmesiyle kimi Kıbrıslı Türkler için güvenli bölgelere göç imkânsız hale geldiğinden dolayı binlerce Kıbrıslı İngiliz askeri üsleri olan Akrotiri ve Episkopi bölgelerine sığınmasına rağmen buralarda esir düştüğü ifade edilmektedir (Keser, 2007). Aynı zamanda İngiliz üslerinden göç eden bireylerin, kendi köylerinden başlayan göç sürecinin Türkiye'deki farklı bölgelerde yaşanan aylardan sonra Kuzey Kıbrıs'ta sonlandığı ifade edilmektedir. Bu süreçte göçmen Türklerin yetersiz beslendiği ve yaşamlarını çadırlarda sürdürdüğü bildirilmektedir (Berkalp, 2015). Bu noktada bu bireylerin askeri üslerde esir olması ve ardından başka bir ülkeye zorunlu göç yaşayarak köklerinden koparılma veya sevdiklerini terk etmek zorunda kalmak gibi deneyimlerin diğer bölgelere kıyasla aktarılan psikolojik travma düzeylerinde farklılaşmayı açıklar niteliktedir.

Bunun dışında, babaları karma köyden göç eden katılımcıların kaygı ve psikolojik sağlık düzeylerinin diğerlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Literatürde Kıbrıs'ta 1974 yılına dek karma köylerde iki toplumlunda birbirleriyle hem dostluk hem de komşuluk ilişkilerinin yanı sıra evliliklerin de yaşandığı bilinmektedir (Şengil, 2010 akt: Keser ve Özdemir, 2016). Bu toplumlarda babanın rolünün önemli bir konuma sahip olduğu açıktır. Çünkü, aile sistemi içerisinde baba figürü aslında dış toplum ile olan ilişkinin, kültürün ve dışardaki bireyler ile ilişkilerinin odak noktasında yer almaktadır. Zorunlu göç sürecinde bireylerin kurtulmuş olması, akraba veya arkadaşların öldürülmüş olması bu bireylerin suçluluk duygusunu pekiştirir (Wangh, 1968). Aynı zamanda, göç yaşandığı durumlarda bireyler bir yanda kişisel yas travması yaşarken, diğer taraftan da toplumsal yas travması yaşayabilmektedir (Öztürk, 2023). Tüm bunlara bağlı olarak, 1963-1974 yıllarında Kıbrıs Türklerinin askerlik görevlerinin zorunlu olmasının yaşadıkları bölgenin dışındakilerin tehlikeli olduğuna dair inanca vurgu yapmaktadır (Volkan, 2008). Yani karma köylerde babanın dış dünya ile kurduğu ilişkilerin veya ailedeki karma evliliklerin savaş süresince zedelenmesinin yanı sıra Kıbrıslı Türkleri için dışardan gelecek tehlikenin dostluk ilişkisi kurduğu kişilerden gelecek olması önemli bir noktadır. Ayrıca, 1963-1974 yıllarında askerlik gibi bir olgunun varlığı ve toplumlar arası yaşanan çatışmada erkeğin başrol konumunda olması komşuluk ve dostluk ilişkisi kurduğu bireyler ile çatışmasına neden olmuştur.

Diğer yandan Türk köyünden göç edenlerin göç etmeyenlere göre psikolojik sağlık puanları anlamlı olarak yükselmektedir. Benzer şekilde Türk köyünden

göç edenlerin İngiliz üsleri ve karma köyden göç edenlerden de yüksek olduğu görülmüştür. Burada göçmen haline gelen bireyler yas sürecinden geçmesine rağmen aslında kimlikleri ile vatanlarının tümüyle yok olmadığını bilincindedir. Fakat, yaşadıkları travmatik olaya bağlı olarak kimliklerinde bir değişim gerçekleşmektedir. (Oral vd., 2015; Öztürk vd., 2019). Bu noktada psikolojik sağlık travmatik yaşantılar noktasında bireyin büyümesini sağlayacak koruyucu bir faktör olarak nitelendirilir. Bu bağlamda Türk köyünden göç edenlerin koruyucu faktör olarak psikolojik sağlıklarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Benzer şekilde etnik kimliğe daha çok tutunma çabasının da etken olabileceği düşünülmüştür. Karma ve İngiliz üstlerindeki göçlerde diğer etnik gruplarda yaşam stillerindeki göçlerde diğer etnik gruplarla yaşam söz konusuysen Türk köyünden göç edenlerin daha çok kendi içerisinde bir bağlılık kurması olabileceği akla gelmektedir. Kaygı düzeyleri de karma köyden göç eden babaların Türk köyünden göç edenlere göre yüksek olduğu görülmüştür. Dıştan gelen tehtide Türk köyünden göç edenlerin kimliklerine tutunması ile etkili bir şekilde baş etme olabilecekleri diğer yandan karma köyden göçlerde ise bu tehdidin kaygı olarak nitelendirilebileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Amerikan Psikiyatri Birliği (2014). *Ruhsal bozuklukların tanılmal ve sayımsal el kitabı, (DSM-V), tanı ölçütleri başvuru elkitabı*, (çev. Köroğlu E). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Aşçıbaşı, K., Öztekin, S., & Aydemir, Ö. (2017). DSM-5 Yineleyici Düşünceler ve Davranışlar Ölçeği Türkçe formunun geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18, 18-23.
- Baranowsky, A.B., Young, M., Johnson-Douglas, S., Williams-Keeler, L. ve McCarrey, M. (1998). PTSD Transmission: A review of secondary traumatization in Holocaust survivor families. *Canadian Psychology*, 39(4), 247-256.
- Baron, N., Jensen, S.B., & De Jong, J.T.V.M. (2003). *Refugees and internally displaced people*. In B.L. Green (Ed.), *Trauma interventions in war and peace: Prevention, practice and policy*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers. (pp.243-270).
- Berkalp, A. (2015). Mücadelemizde Kıbrıs Türk kadınının yeri. *Uluslararası Kıbrıs Türk Mücadele Tarihi ve TMT Sempozyumu*, Lefkoşa, KKTC, s.9-12.
- Bohleber, W. (2000). Die Entwicklung der Traumatheorie in der Psychoanalyse. *Psychoanalytic perspectives on trauma*, (pp.207-234).
- Çelen, H.N. (2018). *Aile ve psikolojik yansımaları*. N. Oktik ve H. Ünal Reşitoğlu (Ed.), *Aileyi anlamak içinde* (ss.31-43). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Biernacki, P., & Waldorf, D. (1981). Snowball sampling: Problems and techniques of chain referral sampling. *Sociological Methods & Research*, 10(2), 141-163.
- Çiydem, E., Bilgin, H. ve Öztürk, E. (2023). Investigation of the effect of childhood traumas on mental health and family functionality in context of intergeneration line. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 40(5), 1-18.

- Ciydem, E., Öztürk, E., Usta, O. ve Derin, G. (2023). The mediating role of resilience and perceived stress in the relationship between childhood traumas and depression in young adults. *Medicine Science*, 12(3), 730-736.
- Dalgaard, N.T., & Montgomery, E. (2017). The transgenerational transmission of refugee trauma: Family functioning and children's psychosocial adjustment. *International Journal of Migration, Health and Social Care*, 13(3), 289-301.
- Dalenberg, C.J., Straus, E., & Carlson, E.B. (2017). *Defining trauma*. In S.N. Gold (Ed.), *APA handbook of trauma psychology: Foundations in knowledge* (pp.15-33). American Psychological Association.
- Doğan, T. (2015). Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Happiness & WellBeing*, 3(1), 93-102.
- Fazel, M., Wheeler, J., Danesh, J. (2005). Prevalence of serious mental disorder in 7000 refugees resettled in western countries: A systematic review. *Lancet*, 365, 1309-1314.
- Foster, P.R. (2001). When immigration is trauma: Guidelines for the individual and family clinician. *American Journal of Orthopsychiatry*, 71(2), 153-170.
- Hocaoğlu, A. (2014). *Son dönem Bulgaristan göçünü yaşayan yetişkinlerde travmanın etkilerinin kuşaklararası aktarımı: Duygu düzenleme gücü, aile işlevselliği ve temel varsayımların rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaoğulları, D., & Eş, A.Ç. (2021). Erişkin bireylerde travma sonrası stres bozukluğu ve akültürasyon ilişkisinin incelenmesi: Lefkoşa örnekleme. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 3(1), 3-12.
- Karatay, G. (2020). Tarihsel/toplumsal travmalar ve kuşaklararası aktarımı biçimleri üzerine. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 29(5), 373-379.
- Keser, U. (2007). Kıbrıs'ta göç hareketleri ve 1974 sonrasında yaşananlar. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5(12), 103-127.
- Keser, U., & Özdemir, M. (2016). Kıbrıs' ta birlikte yaşama sanatı: Gürpınar Köyü örneği. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 35(2), 231-256.
- KKTC Millî Eğitim Bakanlığı, (2014). *Kıbrıs Türk Tarihi Ortaokullar için Tarih Kitabı* (6. Baskı). KKTC MEB yayını. talimterbiye.mebnet.net/Kitaplar/2015YeniKitaplar/Orta-Lise/Tarih8Tumu-k.pdf.
- Mum, N. (2011). *Çocuk ve genç tutuklularda psikolojik travma deneyimlerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- Öztürk, E. (2018). *Psikotarih psikolojik travma ve dissosiyasyon*, O. Celbiş, (Ed.). Turaz Akademi içinde (1.Baskı) (92-106). Ankara: Akademisyen Kitabevi.

- Öztürk, E. (2020). *Psikotarih, travma ve dissosiyasyon: Çocukluk çağı travmaları, savaşlar ve dissosiyasyonun anamnezi*. E, Öztürk E, (Ed.). Psikotarih içinde. 1. Baskı. (1-21). Ankara: Türkiye Klinikleri.
- Öztürk, E. (2022). Dissoanaliz ve psikotoplumsal bilinç alyansı kuramı inkar travması ve dissosiyatif yansıtımlı kimlik geçisi. E. Öztürk (Ed.). (s.1-40). *Türkiye Klinikleri*.
- Öztürk, E. (2023). Shared dissociative identity disorder and defector alter personality: Controlled human syndrome and the objectification trap phenomenon as a gaslighting form based on dissociative narcissism from the perspective of dissoanalysis theory and dissoanalytic psychohistory. *Medicine Science*, 12(2), 495-521.
- Polizzi, C., Lynn, S.J., & Perry, A. (2020). Stress and coping in the time of COVID-19: Pathways to resilience and recovery. *Clinical Neuropsychiatry*, 17(2), 59-62.
- Rachman, S. (2002). A cognitive theory of compulsive checking. *Behaviour Research and Therapy*, 40(6), 625-639.
- Rosenheck, R., & Nathan, P. (1985). Secondary traumatization in children of Vietnam veterans. *Psychiatric Services*, 36(5), 538-539.
- Salberg, J. (2015). The texture of traumatic attachment: Presence and ghostly absence in transgenerational transmission. *The Psychoanalytic Quarterly*, 84(1), 21-46.
- Uluocak, G. (2009). İç göç yaşamış ve yaşamamış çocukların okulda uyumu. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 35-44.
- Ulusoy, M., Sahin, N.H., & Erkmen, H. (1998). Turkish version of the Beck Anxiety Inventory: Psychometric properties. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 12(2), 163-172.
- Uslu, B. (2021). *Aktarılan psikolojik travmaya dair ölçek geliştirme çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Üngüren, E., & Ercan, A. (2015). Sessizleşen örgütlerde öz yeterlilik algısının rolü: Alanya'daki konaklama işletmeleri üzerinde bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 115-156.
- Volkan, V.D. (2008). *Kıbrıs: Savaş ve uyum: Çatışan iki etnik grubun psikanalitik tarihi*. Everest Yayınları. İstanbul.
- Wangh, M. (1968). A psychogenetic factor in the recurrence of war. *The International Journal of Psychoanalysis*, 49(2-3), 319-323.